

Dictamen en relació amb la consulta sobre l'accés al registre d'accessos a la història clínica d'una persona morta per part de persones vinculades per raons familiars o de fet

Es presenta davant l'Autoritat Catalana de Protecció de Dades un escrit, en què es demana informe a aquesta Autoritat sobre l'accés a la història clínica d'una persona morta, per part de terceres persones.

En concret, la consulta pregunta si les persones vinculades a una persona morta per raons familiars o de fet, poden demanar accés, específicament, al registre d'accessos a la història clínica (HC) del difunt.

Analitzada la petició, que no s'acompanya de més informació, i vista la normativa vigent aplicable, i l'informe de l'Assessoria Jurídica, es dictamina el següent.

I

(...)

II

La consulta pregunta si, en aplicació de la normativa de protecció de dades, *“podria una persona vinculada amb un difunt per raons familiars o de fet demanar el registre d'accessos a la història clínica del difunt (és a dir, la traçabilitat)”*.

Cal partir de la base que, segons l'article 4.1 del Reglament (UE) 2016/679, de 27 d'abril, general de protecció de dades (RGPD), són dades de caràcter personal *“toda información sobre una persona física identificada o identificable («el interesado»); se considerará persona física identificable toda persona cuya identidad pueda determinarse, directa o indirectamente, en particular mediante un identificador, como por ejemplo un nombre, un número de identificación, datos de localización, un identificador en línea o uno o varios elementos propios de la identidad física, fisiológica, genética, psíquica, económica, cultural o social de dicha persona;”*.

Segons l'article 4.15 de l'RGPD, són dades relatives a la salut: *“datos personales relativos a la salud física o mental de una persona física, incluida la prestación de servicios de atención sanitaria, que revelen información sobre su estado de salud”*.

El tractament de dades (art. 4.2 RGPD) de les persones físiques que reben assistència en centres sanitaris es troba sotmès als principis i garanties de la normativa de protecció de dades personals (RGPD i Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals (LOPDGDD)).

Cal tenir en compte que, segons disposa el considerant 27 de l'RGPD:

*“El presente Reglamento **no se aplica a la protección de datos personales de personas fallecidas**. Los Estados miembros son competentes para establecer normas relativas al tratamiento de los datos personales de estas.”*

Segons l'article 2.2 de l'LOPDGDD:

"2. Esta ley orgánica no será de aplicación:

(...)

b) A los tratamientos de datos de personas fallecidas, sin perjuicio de lo establecido en el artículo 3.

(...)."

Malgrat això, l'article 3 de l'LOPDGDD, al que es refereix la consulta plantejada, disposa el següent:

"1. Las personas vinculadas al fallecido por razones familiares o de hecho así como sus herederos podrán dirigirse al responsable o encargado del tratamiento al objeto de solicitar el acceso a los datos personales de aquella y, en su caso, su rectificación o supresión.

Como excepción, las personas a las que se refiere el párrafo anterior no podrán acceder a los datos del causante, ni solicitar su rectificación o supresión, cuando la persona fallecida lo hubiese prohibido expresamente o así lo establezca una ley. Dicha prohibición no afectará al derecho de los herederos a acceder a los datos de carácter patrimonial del causante.

2. Las personas o instituciones a las que el fallecido hubiese designado expresamente para ello podrán también solicitar, con arreglo a las instrucciones recibidas, el acceso a los datos personales de este y, en su caso su rectificación o supresión.

Mediante real decreto se establecerán los requisitos y condiciones para acreditar la validez y vigencia de estos mandatos e instrucciones y, en su caso, el registro de los mismos.

3. En caso de fallecimiento de menores, estas facultades podrán ejercerse también por sus representantes legales o, en el marco de sus competencias, por el Ministerio Fiscal, que podrá actuar de oficio o a instancia de cualquier persona física o jurídica interesada.

En caso de fallecimiento de personas con discapacidad, estas facultades también podrán ejercerse, además de por quienes señala el párrafo anterior, por quienes hubiesen sido designados para el ejercicio de funciones de apoyo, si tales facultades se entendieran comprendidas en las medidas de apoyo prestadas por el designado."

Tot i que la normativa de protecció de dades (RGPD i LOPDGDD) no resulta aplicable al tractament de dades de persones mortes, la normativa preveu expressament que determinades persones vinculades amb aquestes "*per raons familiars o de fet*", puguin accedir a la informació relativa a la persona morta i, si escau, demanar-ne la rectificació o la supressió (art. 3.1 LOPDGDD).

Això, a menys que consti la prohibició expressa del titular de la informació o que determinades previsions legals puguin limitar l'exercici d'aquesta facultat. En cas que la persona morta sigui menor d'edat o una persona amb discapacitat, caldrà tenir en compte les previsions específiques pel que fa a l'exercici d'aquestes facultats (art. 3.3 LOPDGDD).

Sobre això, fem notar que la previsió de l'article 3 de l'LOPDGDD es refereix a l'accés i, si escau, rectificació (art. 16 RGPD) o supressió (art. 17 RGPD) respecte la informació personal d'una persona morta, sense establir condicions específiques o diferències en funció que les persones vinculades amb el titular vulguin accedir a una o altra tipologia d'informació personal ni tampoc pel tipus de dades.

III

Dit això, el contingut de l'HC es preveu a la normativa (article 10.1 Llei 21/2000, de 29 de desembre, sobre els drets d'informació concernent la salut i l'autonomia del pacient, i la documentació clínica; article 15 Llei 41/2002, de 14 de novembre, bàsica reguladora de l'autonomia del pacient i de drets i obligacions en matèria d'informació i documentació clínica).

La normativa d'autonomia del pacient reconeix a les persones vinculades amb el pacient per raons familiars o de fet la possibilitat d'accedir a informació de salut del propi pacient i, per tant, a dades de l'HC.

Com ha posat de manifest aquesta Autoritat en ocasions anteriors (entre d'altres, els Dictàmens CNS 36/2018 o CNS 37/2018 (que es poden consultar al web: www.apd.cat), la normativa d'autonomia del pacient preveu la comunicació de dades de salut del pacient relacionades amb el procés assistencial a les persones vinculades amb aquest, ja sigui per raons familiars o de fet (arts. 3.1 Llei 21/2000 i 5.1 Llei 41/2002).

En supòsits d'incapacitat física o psíquica del pacient, la normativa preveu que necessàriament cal informar “els familiars o les persones que hi estan vinculades” (art. 3.2 Llei 21/2000, i art. 5.3 Llei 41/2002). Fins i tot, en casos excepcionals, la normativa d'autonomia del pacient preveu que el consentiment per a realitzar intervencions en l'àmbit de la salut s'ha d'obtenir, per substitució, “dels familiars d'aquest o de les persones que hi estan vinculades” (art. 7.2 Llei 21/2000, i art. 9.3 Llei 41/2002). Òbviament, en aquest cas -o en casos en que concorre un “estat de necessitat terapèutica” (art. 5.4 Llei 41/2002)-, les persones vinculades amb el pacient haurien de rebre del centre sanitari determinada informació sobre aquest, quan concorren les circumstàncies descrites.

En aquesta línia, i als efectes que interessin, l'article 18.4 de la Llei 41/2002, preveu específicament l'accés per part de persones vinculades als pacients morts, en els següents termes:

“(…)

*4. Los centros sanitarios y los facultativos de ejercicio individual sólo facilitarán el **acceso a la historia clínica de los pacientes fallecidos a las personas vinculadas a él, por razones familiares o de hecho**, salvo que el fallecido lo hubiese prohibido expresamente y así se acredite. En cualquier caso el acceso de un tercero a la historia clínica motivado por un riesgo para su salud se limitará a los datos pertinentes. No se facilitará información que afecte a la intimidad del fallecido ni a las anotaciones subjetivas de los profesionales, ni que perjudique a terceros.”*

Així, l'ordenament jurídic reconeix a les persones vinculades al pacient per raons familiars o de fet, cert grau d'implicació o participació en el procés assistencial del pacient i, en lògica conseqüència, els reconeix en determinades circumstàncies un dret a rebre informació sobre el pacient difunt.

Això, sens perjudici que, davant de la sol·licitud d'accés a l'HC de persones relacionades amb un pacient que ha mort, (i, si escau, de rectificació o de supressió de dades personals), caldrà que aquesta vinculació quedi degudament acreditada.

En qualsevol cas, no hi ha dubte que les persones vinculades amb un pacient mort, per raons familiars o de fet, han de poder demanar al responsable (un centre sanitari) accés a dades de l'HC del pacient i, si escau, la rectificació o la supressió de dades del pacient, atès que així ho reconeix la normativa d'autonomia del pacient i la normativa de protecció de dades (art. 15 RGPD i art. 3 LOPDGDD).

IV

Pel que fa al contingut i l'abast del dret d'accés a la informació personal, cal referir-se a l'article 15 de l'RGPD, segons el qual:

*“1. El interesado tendrá derecho a obtener del responsable del tratamiento confirmación de si se están tratando o no datos personales que le conciernen y, en tal caso, **derecho de acceso a los datos personales** y a la siguiente información:*

- a) los fines del tratamiento;*
- b) las categorías de datos personales de que se trate;*
- c) **los destinatarios o las categorías de destinatarios a los que se comunicaron o serán comunicados los datos personales**, en particular destinatarios en terceros u organizaciones internacionales;*
- d) de ser posible, el plazo previsto de conservación de los datos personales o, de no ser posible, los criterios utilizados para determinar este plazo;*
- e) la existencia del derecho a solicitar del responsable la rectificación o supresión de datos personales o la limitación del tratamiento de datos personales relativos al interesado, o a oponerse a dicho tratamiento;*
- f) el derecho a presentar una reclamación ante una autoridad de control;*
- g) cuando los datos personales no se hayan obtenido del interesado, cualquier información disponible sobre su origen;*
- h) la existencia de decisiones automatizadas, incluida la elaboración de perfiles, a que se refiere el artículo 22, apartados 1 y 4, y, al menos en tales casos, información significativa sobre la lógica aplicada, así como la importancia y las consecuencias previstas de dicho tratamiento para el interesado.*

(...).”

Aquest precepte reconeix el dret de la persona afectada o interessada -i, en connexió amb l'article 3 de l'LOPDGDD, el dret de persones vinculades amb un titular que ha mort-, a sol·licitar i a obtenir del responsable del tractament una còpia de les seves dades de caràcter personal sotmeses a tractament, inclosa determinada informació sobre aquest tractament, com ara, als efectes que interessin, els destinataris a qui s'hagin comunicat o es prevegin comunicar aquestes dades.

En la consulta es planteja si les persones vinculades amb un pacient difunt per raons familiars o de fet, poden demanar el registre d'accessos de l'HC d'aquest pacient.

Aquesta Autoritat ja va analitzar la possibilitat d'accedir a la identitat de les persones que han accedit a l'HC i, per tant, al registre d'accessos, en els Dictàmens 40/2015 i 15/2016, als que ens remetem, per bé que ambdós Dictàmens són anteriors a la plena aplicació de l'RGPD i analitzen la qüestió plantejada des de la perspectiva de la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal, derogada per l'LOPDGDD.

Com es feia avinent en els Dictàmens esmentats (així com en el Dictamen 11/2007), en el context de l'HC, i en línia amb el que estableix el Document de Treball sobre el tractament de dades personals relatives a la salut en les històries clíniques electròniques, adoptat pel Grup de Treball de l'Article 29 (15 de febrer de 2007), pot ser recomanable establir sistemes que permetin al ciutadà tenir coneixement de qui i quan ha accedit a la història clínica, amb la finalitat de generar un major grau de confiança en els propis pacients.

Ara bé, com ha posat de manifest aquesta Autoritat abastament, i com caldria reiterar en aplicació de les previsions de l'RGPD i l'LOPDGDD, aquesta recomanació (habilitar mecanismes que permetin conèixer *"qui i quan"* ha accedit a l'HC electrònica), no implica l'obligació de comunicar a l'afectat els accessos del personal propi del centre sanitari responsable del tractament.

Cal tenir en compte que en aquells casos era d'aplicació l'article 15 de l'LOPD, el qual establia que, entre d'altres aspectes, el dret d'accés abastava la informació sobre *"las comunicaciones realizadas"*.

En canvi, la redacció de l'article 15.1.c) de l'RGPD es refereix a:

"c) Los destinatarios o las categorías de destinatarios a los que se comunicaron o serán comunicados los datos personales, en particular destinatarios en terceros (países) u organizaciones internacionales"

D'entrada s'ha de fer notar que aquest article no exigeix que s'identifiqui el destinatari concret de la comunicació. Pot ser suficient identificar una categoria de destinataris (per exemple, l'empresa que gestioni el servidor on s'allotja la informació).

Més enllà d'això, certament, la definició de destinatari continguda a l'article 4.9) de l'RGPD pot fer sorgir algun dubte sobre l'abast d'aquesta obligació de transparència atès que es defineix com a destinatari *"la persona física o jurídica, autoridad pública, servicio u otro organismo al que se comuniquen datos personales, se trate o no de un tercero. (...)"*.

Però l'element clau, tal com ja succeïa amb l'LOPD, cal buscar-lo en la referència a l'existència d'una comunicació de dades.

Si bé l'RGPD no conté una definició del que cal entendre per "comunicació", sembla evident que no poden considerar-se com a tals els accessos del personal del propi responsable, atès que aquests formen part del responsable. Només quan es surti de l'àmbit del responsable es podrà considerar que estem davant d'un destinatari a qui *"se comuniquen"* les dades personals i, per tant, encabible en el concepte de destinatari.

L'accés per part de persones que duen a terme les seves funcions professionals com a part integrant de l'entitat responsable del tractament (com a exemple, els diferents professionals assistencials o d'administració i gestió d'un centre sanitari), no suposaria pròpiament una *"comunicació"* als efectes de la normativa de protecció de dades ja que, en aquest cas, les dades de l'afectat (el pacient atès al centre sanitari) no surten del control i de l'àmbit de gestió del propi responsable.

Així, aquest accés no formaria part de la informació que l'article 15.1 de l'RGPD exigeix donar a l'afectat, ja que el personal propi de l'entitat que és responsable de l'HC (un centre sanitari), no seria un *"destinatari al que s'han comunicat o es comunicaran dades personals"*, als efectes de l'article 15.1.c) de l'RGPD.

Des del punt de vista del principi de transparència, un cop coneguda per la persona interessada la identitat del responsable (i la identitat de qualsevol dels cessionaris de la informació) ja disposa d'elements per conèixer l'abast de les persones o categories de persones que podran tenir coneixement de la seva informació. I no és necessari per això identificar cadascun dels empleats del responsable del tractament o de l'entitat cessionària.

Cal fer notar que l'article 15 RGPD es refereix a "*destinatari o categories de destinatari*". És a dir, que en un cas com el que ens planteja, si s'interpretés que s'inclou també la necessitat d'informar sobre l'accés pels treballadors del propi responsable del tractament, la informació oferida podria limitar-se a indicar com a destinatari la categoria, com per exemple, "el personal del responsable". No sembla que una menció d'aquest tipus aporti més informació ni més transparència a la persona interessada, atès que qualsevol persona pot tenir sense necessitat d'aquesta menció, l'expectativa que la seva informació serà tractada pel personal del responsable del tractament que ho requereixi per a l'exercici de les funcions derivades de la finalitat que justifica el tractament.

En conclusió, el dret d'accés (art. 15 RGPD) que exerciten les persones vinculades amb el titular mort en base a la previsió de l'article 3 de l'LOPDGDD, no inclou l'obligació, per al responsable, de comunicar la identitat de les persones concretes que, com a personal propi de l'entitat responsable del tractament, hagin pogut tenir accés a les dades personals del titular.

Qüestió diferent és que s'hagi d'informar de les comunicacions de dades del pacient mort, que s'hagin produït respecte d'un destinatari extern al propi responsable del tractament.

En aquest cas, atesa la previsió de l'article 15.1.c) RGPD, caldrà informar les persones vinculades amb el pacient mort per raons familiars o de fet, de les comunicacions de dades del pacient que s'hagin pogut produir, si escau, a destinataris externs al responsable del tractament.

D'acord amb les consideracions fetes en aquest informe en relació amb la consulta plantejada, es fan les següents,

Conclusions

El dret d'accés a l'HC que exerciten persones vinculades amb un pacient mort (art. 3.1 LOPDGDD), no inclou l'obligació de comunicar la identitat de les persones concretes que, com a personal propi del responsable del tractament, hagin pogut accedir a l'HC del difunt.

Això, sens perjudici que més enllà del contingut del dret d'accés, el centre sanitari pugui facilitar aquesta informació de manera voluntària.

Barcelona, 18 de febrer de 2019